

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 12.2.2001
KOM(2001) 75 endelig

BERETNING FRA KOMMISSIONEN

**KOMMISSIONENS ENDELIGE BERETNING OM GENNEMFØRELSEN AF
SOCRATES-PROGRAMMET 1995-1999**

BERETNING FRA KOMMISSIONEN

KOMMISSIONENS ENDELIGE BERETNING OM GENNEMFØRELSEN AF SOCRATES-PROGRAMMET 1995-1999

1. RAMMER OG BAGGRUND

1.1. Formålet med beretningen

Denne beretning vedrører gennemførelsen af Socrates-programmet i tidsrummet 1995-1999¹, hvilket svarer til den indledende fase af programmet. Den omfatter alle foreliggende analyser, navnlig konklusionerne fra den foreløbige evaluering² samt fire eksterne evalueringer, der blev afsluttet i november 2000³. For at sikre åbenhed omkring alle disse eksterne evalueringer er de tilgængelige på Kommissionens internetsted⁴. Dette dokument har været genstand for en tilbunds gående høring i Socrates-udvalget og den ledsagegruppe, dette udvalg har nedsat⁵. Det analyse- og oplysningsarbejde, der er blevet udført, skal desuden gøre det muligt at sætte gang i en bredere debat for navnlig at bidrage til, at den nye fase af Socrates-programmet bliver vellykket⁶, ved at erfaringerne fra tidsrummet 1995-1999 udnyttes.

Beretningen indeholder en undersøgelse af resultaterne af programmet i lyset af de målsætninger, der blev fastlagt i afgørelse nr. 819/95/EF. Analysen følges af en sammenfatning af de væsentligste fremskridt i forbindelse med programmet, hvor der tages hensyn til både overgangen fra programmets indledende fase til anden fase og det politiske klima, hvori Socrates-programmet er blevet gennemført. Beretningen er en sammenfatning, hvori der først og fremmest lægges vægt på den kvalitative analyse. Bilagene til beretningen indeholder nogle kvantitative nøgledata.

¹ I overensstemmelse med artikel 8, stk. 2, i Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 819/95/EF af 14. marts 1995 (EFT L 87 af 20.4.1995), ændret ved afgørelse nr. 576/98/EF af 23. februar 1998 (EFT L 77 af 14.3.1998).

² Ekstern evaluering udført af GMV Conseil (1998) og Kommissionens rapport (KOM(97) 99 endelig udg. af 14. marts 1997) - for perioden 1995-1996.

³ Der er over ti måneder efter indkaldelser af bud blevet gennemført en overordnet evaluering og tre specifikke evalueringer. I denne beretning skal alle henvisninger til "den eksterne evaluering" forstås som den overordnede evalueringsrapport. Den overordnede evaluering blev gennemført af Wissenschaftliches Zentrum für Berufs- und Hochschulforschung, Universität GH Kassel i samarbejde med Institut européen d'éducation et politique sociale i Paris. De specifikke evalueringer vedrørte deltagelsen i Socrates-programmet af personer med særlige uddannelsesmæssige behov (European Agency for Development in Special Needs Education i København), virkningerne af Erasmus på ingeniørområdet (Sociedade portuguesa de inovação i Porto) og resultaterne af Comenius og E-aktionen under Lingua (Deloitte and Touche i Bruxelles). Der er også taget hensyn til konklusionerne af adskillige andre specifikke evalueringer, der blev foretaget i tidsrummet 1995-1999, navnlig inden for rammerne af Erasmus.

⁴ <http://europa.eu.int/comm/education>. På dette websted findes kan der fås detaljerede oplysninger om Socrates-programmet.

⁵ Udvalget består af eksperter, som medlemsstaterne har foreslået, og nogle repræsentanter for europæiske organisationer på uddannelsesområdet. Det har afholdt fem møder i tidsrummet 1999-2000.

⁶ Ved Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 253/2000/EF af 24. januar 2000 blev anden fase af programmet fastsat for tidsrummet 2000-2006 (EFT L 28 af 3.2.2000, s. 1).

1.2. Socrates-programmet - etablering og udvikling samt målsætninger

Vedtagelsen af Socrates-programmet ved Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 819/95/EF (14. marts 1995) blev startskuddet til gennemførelsen for første gang på fællesskabsplan af et overordnet program på uddannelsesområdet. Erasmus-programmet (vedtaget i 1987) og en vigtig del af Lingua-programmet (vedtaget i 1989) samt forskellige pilotprojekter, som Kommissionen tidligere havde gennemført, navnlig på skoleundervisningsområdet, blev integreret i Socrates-programmet. Socrates-programmet bygger på en integreret ramme af aktioner og aktiviteter, der vedrører alle uddannelsesniveauer⁷. I artikel 1 i afgørelsen fastsættes følgende: "Socrates-programmet skal bidrage til at udvikle et højt uddannelses- og erhvervsuddannelsesniveau og et åbent europæisk uddannelsessamarbejdsområde." Foruden denne generelle målsætninger har programmet ni specifikke målsætninger, jf. artikel 3⁸, der støtter en række forskellige aktioner og underaktioner, der tjener som ramme for udviklingen af projekter.

1.3. Den juridiske og politiske baggrund

Afgørelsen vedrørende Socrates-programmet har hjemmel i artikel 126 og 127 i traktaten om Den Europæiske Union⁹. Den generelle målsætning for Fællesskabets politik på uddannelsesområdet er at bidrage til "udviklingen af et højt uddannelsesniveau ved at fremme samarbejdet mellem medlemsstaterne og om nødvendigt at støtte og supplere disses indsats, med fuld respekt for medlemsstaternes ansvar for undervisningsindholdet og opbygningen af uddannelses-systemerne samt deres kulturelle og sproglige mangfoldighed".

Analysen af resultaterne af Socrates-programmet kræver, at der tages hensyn til denne retlige ramme, hvori det understreges, at det først og fremmest er medlemsstaterne, der har ansvaret for uddannelsespolitikkerne. Socrates-programmet skal reelt være med til gøre de nationale politikker mere åbne over for Fællesskabets indsats, hvorved det supplerer - og ikke er et alternativ - til disse. Medlemsstaternes

⁷ Bilag 1 til denne beretning indeholder en sammenfattende oversigt over aktionerne i forbindelse med Socrates-programmet (indledende fase).

⁸ De ni målsætninger er som følger:

- a) at udvikle den europæiske dimension i studierne på alle niveauer for på basis af medlemsstaternes kulturarv at styrke idéen om, at vi er borgere i Europa
- b) at øge og forbedre kendskabet til sprogene i Den Europæiske Union, navnlig dem, som er mindst udbredt, og som der sjældent undervises i, for at øge forståelsen og solidariteten blandt befolkningerne i Den Europæiske Union samt fremme undervisningens tværkulturelle dimension
- c) at fremme et bredt og intensivt samarbejde i medlemsstaterne mellem institutioner på alle uddannelsesstrin ved at udnytte deres intellektuelle og pædagogiske potentiale
- d) at fremme lærernes mobilitet for at tilføre uddannelserne en europæisk dimension og bidrage til at forbedre lærernes kvalifikationer
- e) at fremme de studerendes mobilitet ved at give dem mulighed for at gennemføre en del af deres studier i en anden medlemsstat for at bidrage til at fremme den europæiske dimension i uddannelsen
- f) at tilskynde til kontakt mellem elever i Den Europæiske Union og samtidig fremme den europæiske dimension i undervisningen
- g) at fremme den akademiske anerkendelse af eksamensbeviser, studieperioder og andre kvalifikationer med henblik på at lette udviklingen af et åbent europæisk uddannelsessamarbejdsområde
- h) at fremme åben undervisning og fjernundervisning som led i aktiviteterne under Socrates-programmet
- i) at fremme udveksling af information og erfaringer, for at forskellene mellem og de særlige kendetegn ved medlemsstaternes uddannelsessystemer kan blive en kilde til gensidig berigelse og stimulering.

⁹ Er pr. 1. maj 1999 blevet til artikel 149 og 150 (efter Amsterdam-traktatens ikrafttræden).

klare vilje de senere år til at skabe et "kundskabernes Europa" på grundlag af mere aktive politikker for livslang uddannelse har gjort programmet til et effektivt instrument til gennemførelse af fællesskabspolitikker og nationale politikker på uddannelsesområdet. Kommissionen vil fremover fremme styrkelsen af et åbent samarbejde mellem beslutningstagerne på nationalt plan og på fællesskabsplan for derved at sikre, at det lykkes at føre de ambitiøse konklusioner fra det ekstraordinære topmøde i Lissabon i marts 2000 ud i livet.

I denne beretning tages der højde for den betydelige politiske udvikling på uddannelsesområdet på europæisk plan i tidsrummet 1995-1999. Det drejer sig navnlig om offentliggørelsen af hvidbogen om almen uddannelse og erhvervsuddannelse - Undervise og lære - På vej mod det kognitive samfund (1995) og grønbogen "Almen uddannelse - Erhvervsuddannelse - Forskning - Hindringer for mobiliteten i Det Europæiske Fællesskab" (1996), Kommissionens meddelelse "For et kundskabernes Europa" (1997) samt gennemførelsen af Det Europæiske År for Livslang Uddannelse (1996) og Det Europæiske År mod Racisme og Fremmedhad (1997).

1.4. Målgruppen for Socrates-programmet

Mellem 1995 og 1997 blev Socrates-programmet gennemført i de 15 EU-lande og i landene i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (Island, Liechtenstein og Norge). Siden 1997 og 1998 har det også omfattet borgere og institutioner i flere af de lande, der ansøger om optagelse i EU (Cypern, Rumænien, Ungarn, Polen, Tjekkiet og Slovakiet) på en række særlige betingelser, der er fastsat inden for rammerne af associeringsaftalerne med disse lande. Bulgarien, Slovenien og de tre baltiske stater kom med i programmet i 1999.

Socrates-programmet er potentielt rettet mod en bred målgruppe, men det er selvfølgelig ikke muligt at nå ud til alle heri. I EU er der 145 mio. unge under 30, dvs. ca. 40 % af hele befolkningen. Ca. 70 mio. undervises af flere end fire mio. undervisere i 305 000 skoler. Desuden modtager ca. 10 mio. børn undervisning i børnehaveklasser. Der går 11 mio. studerende på 5 000 højere læresteder, og flere millioner voksne går på kursus for at ajourføre deres viden og kvalifikationer.

Der er mange involveret i undervisningen. Inden for rammerne af et begrænset budget, der udgør mindre end 1 % af hele fællesskabsbudgettet, har man via Socrates-programmet bestræbt sig på først og fremmest at støtte dem, hvis indsats kan have en multiplikatorvirkning. Dette meget væsentlige spørgsmål vedrørende valget af deltagere i programmet vil blive medtaget i den detaljerede analyse af programmets resultater. Overordnet mangler der endnu meget at blive gjort for i højere grad at indkredse de vigtigste aktører i forbindelse med hver enkelt aktion. Virkningerne af Socrates-programmet afhænger i høj grad af de nationale politikker, som Fællesskabets indsats kun kan supplere.

1.5. Midler

Det oprindelige budget, der blev fastsat i afdelingen om iværksættelse af programmet, var på 850 mio. EUR. Det var oprindeligt hensigten, at der skulle være mulighed for at ændre på denne finansieringsramme halvvejs gennem programmet. I lyset af de ansøgninger, der indkom i forbindelse med programmet, foreslog Kommissionen at gøre dette, og der blev vedtaget en finansieringsramme på

920 mio. EUR til Socrates-programmet. Derudover tog budgetmyndigheden hensyn til, at der via programmet var blevet finansieret en række støtteudgifter svarende til 13 mio. EUR og tilføjede dette beløb til budgettet det sidste år. Den samlede finansieringsramme blev således på 933 mio. EUR, hvoraf 920 mio. dækkede aktionsudgifter. Dette beløb gjorde det ikke muligt at finansiere det samlede antal ansøgninger, som regelmæssigt steg. De lande, der søger om optagelse i EU, er gradvist kommet med i Socrates-programmet, idet de har draget nytte af ressourcerne på fællesskabsplan fra Phare-programmet¹⁰. Bilagene indeholder en oversigt over den præcise finansielle fordeling af aktionerne i hele perioden 1995-1999¹¹.

1.6. Strukturer i forbindelse med Socrates-programmet

Det er Kommissionen, der gennemfører Socrates-programmet. I den forbindelse bistås den af Socrates-udvalget, der består af to repræsentanter for hver medlemsstat, og som har Kommissionens repræsentant som formand. I udvalget er også Island, Liechtenstein og Norge repræsenteret på de betingelser, der er fastsat i aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde. Der er endvidere blevet nedsat to underudvalg inden for dels højere uddannelse, dels skoleundervisning. Kommissionen glæder sig over det gode samarbejde de seneste fem år med Socrates-udvalget og de to underudvalg samt med ansøgerlandene inden for rammerne af de høringer, der regelmæssigt er blevet gennemført.

Procedurerne for indsendelse og udvælgelse af ansøgninger, der er fastsat i afgørelse nr. 819/95/EF, varierer afhængig af, om der er tale om en centraliseret aktion, der forvaltes af Europa-Kommissionen med bistand fra kontoret for teknisk bistand i forbindelse med Socrates-programmet og programmet for unge, eller en decentraliseret aktion, der forvaltes af de nationale kontorer, som hvert deltagerland har udpeget.

De nationale kontorer forestår forvaltningen og overvågningen af de decentraliserede aktioner, men også informeringen om samtlige aktioner. Det høje antal kontorer i programmets opstart skabte risiko for forvirring blandt de potentielle støttemodtagere og for uensartethed i forbindelse med gennemførelsen af aktionerne. Kommissionen har derfor bestræbt sig på at fremme etableringen af mere integrerede nationale strukturer.

1.7. Gennemførelsen af programmet fra 1995-1999

I den eksterne evaluering fremhæves tre typer problemer, som de personer, der har deltaget i den indledende fase af Socrates-programmet, har givet udtryk for. Hovedkritikken vedrører gennemførelsesprocedurerne, formidlingen af resultaterne og overvågnings- og evalueringspolitikken i sin helhed.

Mange procedurer er blevet fundet for tunge og komplekse i lyset af de midler, der var involveret, og som undertiden var beskedne. Der er blevet lagt for stor vægt på de finansielle aspekter til skade for de undervisningsmæssige aspekter. Betalingsfristerne har ofte været for lange. Kommissionen har noteret sig denne kritik, som

¹⁰ Forbindelsen mellem Phare- og Socrates-programmet har skabt visse problemer i forbindelse med gennemførelsen, som Kommissionen har forsøgt at løse i tæt samarbejde med de relevante myndigheder på såvel europæisk plan som nationalt plan.

¹¹ Bilag 2: ex-post-budgetter 1995-1999, med en opdeling efter aktioner. Bilag 3: opdeling efter aktioner, gennemsnit for perioden 1995 til 1999.

den er begyndt at drøfte nærmere med deltagerlandene. Det er vigtigt, at der i forbindelse med den forenkling af procedurerne, der bør gennemføres i den nye fase af programmet, tages hensyn til alle de opståede problemer, der vedrører Kommissionen, men ofte også de gennemførelsesprocedurer, som de nationale kontorer og institutioner anvender.

Ifølge den eksterne evaluering vurderede deltagerne med undtagelse af de handicappede deltagere, at adgangen til oplysninger havde været tilfredsstillende. Indholdet af oplysningerne er imidlertid fortsat alt for kompleks. Desuden har formidlingen af resultaterne af programmet vist sig at være skuffende. Socrates-programmet er fortsat populært, men det er ikke i tilstrækkelig grad sikret, at det er synligt. Kommissionen har til hensigt at tage hensyn til denne kritik for fremover at fastlægge en mere målrettet kommunikationspolitik i partnerskab med deltagerlandene.

Endelig erkender Kommissionen, at overvågnings- og evalueringspolitikken i programmets indledende fase ikke har været tilfredsstillende. I forbindelse med den eksterne evaluering har der navnlig været store problemer med indsamlingen af pålidelige, kvantitative oplysninger, navnlig vedrørende decentraliserede aktioner. Dette spørgsmål behandles nærmere i beretningens del om programmets udvikling¹².

2. RESULTATERNE AF PROGRAMMET

De resultater, der er nået via de forskellige aktioner under programmet i den indledende fase, skal vurderes i forhold til målsætningerne for Socrates-programmet. Der skal desuden tages hensyn til fællesskabsprogrammets budgetmæssige begrænsninger i forhold til de nationale budgetter på uddannelsesområdet.

Der redegøres for resultaterne i forbindelse med hvert af programmets ti målsætninger¹³, der er fastsat i afgørelsen om iværksættelse af programmet. Flere af disse målsætninger er naturligvis direkte indbyrdes forbundne, hvilket man bør have for øje. Der skal ligeledes tages hensyn til udviklingen de seneste fem år. Derefter vil spørgsmålet om kohærens¹⁴ blive drøftet. Endelig vil nogle af de resultater, der vurderes som væsentlige, blive nævnt, selv om de strengt taget ikke svarer helt til programmets målsætninger.

Kommissionen vurderer, at Rådets og Europa-Parlamentets upræcise fastsættelse af flere af målsætningerne i 1995 gør det svært at få et samlet overblik over, hvilke resultater der er nået. Af hensyn til klarheden vil der i denne beretning først og fremmest blive redegjort for de målsætninger, der hovedsageligt vedrører viljen til at udvikle begrebet **EU-borger**¹⁵, og derefter de målsætninger, der nærmere bestemt har til formål at forbedre **kvaliteten af uddannelsessystemerne**¹⁶.

¹² Punkt 3.2.: De anvendte midler.

¹³ De ni specifikke målsætninger fulgt af den generelle målsætning om at bidrage til udviklingen af et højt uddannelsesniveau, i forbindelse med hvilket spørgsmålet om Socrates-programmets virkninger i forhold til de nationale uddannelsessystemer vil blive behandlet.

¹⁴ Artikel 6 i afgørelse nr. 819/95/EF.

¹⁵ Målsætning a, b, d, e og f, jf. punkt 2.1. 2.2 og 2.3.

¹⁶ Målsætning c, g, h og i, jf. punkt 2.4, 2.5, 2.6 og 2.7.

2.1. Udvikling af den europæiske dimension i studier på alle niveauer for at styrke idéen om, at vi er borgere i Europa

Denne målsætning, der gælder for alle aktioner i forbindelse med programmet, er den mest generelle. Selv om det er svært at kvantificere resultaterne, viser de, at de projekter, hvortil der er blevet ydet støtte via programmet, har fremmet udviklingen af en række vigtige kvalifikationer i forbindelse med det at være EU-borger, navnlig på det sproglige plan, men også for så vidt angår kommunikation og bekæmpelse af kulturelle fordomme og stereotype forestillinger. Inden for højere uddannelse anser de studerende, der har fået støtte via Erasmus, fortsat det at lære at være åben over for kulturelle og sproglige forhold som det væsentligste udbytte af deres ophold i udlandet. I forbindelse med andre af programmets aktioner har langt de fleste deltagere fremhævet programmets bidrag til at gøre begrebet EU-borger til noget konkret. Dette gælder i særlig grad de central- og østeuropæiske ansøgerlande, for hvem Socrates-programmet har spillet en pionerrolle og i høj grad været med til at integrere aktørerne på uddannelsesområdet i bestræbelserne for at virkeliggøre begrebet EU-borger.

Socrates-programmet har imidlertid hidtil i højere grad bidraget til at udvikle begrebet EU-borger generelt end til at styrke den europæiske dimension i studierne. På dette område mangler der stadig meget at blive gjort, navnlig inden for skoleundervisning.

2.2. Forbedring af kendskabet til sprog og den tværkulturelle dimension

En af målsætningerne for det tidligere Lingua-program var at forbedre kendskabet til sprog i EU. Integreringen af dette program i det bredere Socrates-program¹⁷ havde til formål at styrke forbindelsen mellem sprogundervisningsaktiviteter og alle de øvrige uddannelsessektorer, idet man samtidig fortsatte med at innovere ved hjælp af nye aktioner inden for sprogundervisning. Der er blevet iværksat fem supplerende aktioner inden for rammerne af Lingua-delen af Socrates-programmet¹⁸.

I den eksterne evaluering fremhæves det, at Lingua overordnet har et godt image, selv om de mere detaljerede resultater giver et mere uensartet billede. I perioden 1995-1999 drog næsten 3 000 fremtidige undervisere i fremmedsprog nytte af aktion C. Det er den aktion, hvis resultater aktørerne i marken har fundet er de bedste, navnlig i lyset af målsætningen om at sikre undervisning i de mindst udbredte sprog i Europa. Aktion E har gjort det muligt hvert år at inddrage ca. 1 500 skoler i navnlig den professionelle uddannelsessektor i en række uddannelsesprojekter. De 73 projekter, hvortil der via aktion A (europæisk samarbejdsprogram for uddannelse af sprogundervisere) er blevet ydet støtte, og de 35 000 undervisere, der har draget nytte af efter- og videreuddannelseskurser inden for undervisning i fremmedsprog (aktion B), har været med til at forbedre kvaliteten af sprogundervisningen i Europa. Der er blevet ydet støtte til 86 projekter i forbindelse med aktion D (udvikling af undervisningsredskaber til sprogundervisning og evaluering af sproglige kvalifi-

¹⁷ Og i Leonardo da Vinci-programmet.

¹⁸ Er nærmere specificeret i bilag 1. For så vidt angår målsætningerne sigter aktion A, B og C mod at forbedre sprogundervisningen i Europa. Aktion D har til formål at udvikle undervisningsredskaber til sprogundervisning og evaluering af sproglige kvalifikationer. Aktion E sigter mod at opmuntre unge til at lære og anvende andre sprog. I forbindelse med alle Lingua-aktioner gives der fortrinsstilling til de mindst udbredte sprog og de sprog, der undervises mindst i i EU.

kationer). Disse aktioner er kvantitativt af begrænset omfang. For eksempel udgør de undervisere, der har draget nytte af aktion B, klart mindre end 10 % af samtlige fremmedsprogsundervisere i Europa. Virkningerne af sådanne aktioner er i dette tilfælde så meget desto mere positive, fordi Socrates-programmet har kunnet supplere de nationale politikker på sprogundervisningsområdet.

Målsætningen om at forbedre sprogundervisningen er ikke begrænset til Lingua. Navnlig inden for Erasmus-programmet har adskillige studerende forbedret deres sproglige kvalifikationer. Virkningen af studerendes mobilitet er betydelig, når det drejer sig om at lære et andet sprog. Dette gælder for alle involverede aktører (elever/studerende, undervisere, voksne etc.), der inden for rammerne af mobilitets- eller samarbejdsaktioner finansieret via Socrates-programmet¹⁹ har fået mulighed for at anvende et fremmedsprog i praksis.

De resultater, der i kraft af Socrates-programmet er nået på sprogundervisningsområdet, er imidlertid præget af, at der har været en vis spænding mellem to af programmets målsætninger, nemlig den "kvalitative" - alt for sjældent nået - der med baggrund i den kulturelle mangfoldighed sigter mod at fremme undervisningen i de sprog, der undervises mindst i i EU, og den anden "kvantitative", der tager sigte på at øge antallet af personer, der er i stand til at tale et eller flere fremmedsprog. For så vidt angår sidstnævnte målsætning har samarbejds- og mobilitetsaktionerne under Socrates-programmet først og fremmest gavnet engelsk, ikke så meget med hensyn til undervisningen i dette sprog, men på grund af dets stilling som det på internationalt plan mest anvendte kommunikationssprog. Kommissionen støtter bestræbelserne for at sikre, at vi alle behersker to EU-sprog ud over modersmålet²⁰. Det Europæiske Sprogår i 2001 giver i den forbindelse større mulighed for at styrke strategierne for livslang sprogundervisning²¹.

Fremme af den tværkulturelle dimension i undervisningen vedrører et stort antal af programmets aktioner. Den udgør i lyset af udviklingen i volden og racismen i vores samfund en særlig vigtig målsætning i forbindelse med skoleundervisning.

I tidsrummet 1995-1999 blev der via aktion 2 under Comenius finansieret 350 projekter. Disse projekter dækkede en lang række tematiske områder, herunder fremme af integrerede strategier i storbykoler med et stort antal indvandrerbørn og udvikling af redskaber til åben uddannelse og fjernundervisning til brug for vandrende arbejdstagere. Andre projekter har sigtet mod at få indledt et aktivt samarbejde mellem elever for at bekæmpe racisme i skolen. Der mangler imidlertid stadig meget at blive gjort på dette område, hvilket er begrundelsen for, at denne målsætning i den nye fase af programmet generelt prioriteres blandt alle Comenius-aktioner²².

¹⁹ For så vidt angår skolepartnerskaber henvises til konklusionerne af den specifikke evaluering af Lingua E- og Comenius I-aktionerne. Disse konklusioner er navnlig nyttige i forbindelse med anden fase af programmet, for så vidt som de nye skolepartnerskaber omfatter den sproglige dimension, der tidligere henhørte under aktion E under Lingua.

²⁰ Forslag fremsat i hvidbogen om almen uddannelse og erhvervsuddannelse - Undervise og lære - På vej mod det kognitive samfund. (1995).

²¹ Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse, forelagt af Kommissionen - KOM(1999) 485 endelig udg. af 13. oktober 1999.

²² Bestemmelserne i artikel 13 i Amsterdam-traktaten om bekæmpelse af forskelsbehandling på grund af køn, race eller etnisk oprindelse øger den politiske betydning af denne målsætning.

En lang række tværnationale samarbejdsprojekter, der finansieres via indsatsen på voksenuddannelsesområdet, har ligeledes til formål at udvikle undervisningens tværkulturelle dimension navnlig gennem udformning af undervisningsmoduler eller indslusningsforløb for personer, der potentielt udstødes på grund af deres etniske oprindelse, og dårligt stillede kvinder.

2.3. Fremme af mobilitet og udvekslinger (studerende, undervisere, elever)

Støtte til mobilitet udgør et af programmets grundpiller²³. Kommissionen beklager imidlertid, at mobilitet var blandt målsætningerne i afgørelsen om iværksættelse af programmet, idet mobilitet burde have været betragtet ikke som et mål i sig selv, men som et middel til hovedsageligt at udvikle begrebet EU-borger. På grund af de mange hindringer, der stadig står i vejen for mobiliteten inden for EU, er dette emne, som i slutningen af firserne var med til at gøre Erasmus-programmet så populært, stadig meget aktuelt på europæisk plan, især på uddannelsesområdet²⁴. I denne beretning tilstræbes det at analysere de opnåede resultater først ud fra en kvantitativ og derefter en kvalitativ synsvinkel.

Kvantitativt er der opnået betydelige resultater. Mere end halvdelen af Erasmus-programmets budget er gået til at finansiere stipendier til mobilitet til studerende, der ønsker at gennemføre en del af deres studier i et andet land, der deltager i programmet (aktion 2). Ca. 460 000 studerende har draget nytte af denne mobilitet i tidsrummet 1995-1999 (flere end 90 000 i 1998/1999), hvilket svarer til en fordobling i forhold til tidsrummet 1990-1995²⁵. Denne fordobling er ekstra bemærkelsesværdig i betragtning af, at der samtidig har været en stærk stigning i antallet af studerende i de fleste deltagerlande. Det tidsrum, hvori studerende deltager i mobilitetsaktiviteter, er i gennemsnit lidt mindre end syv måneder. Mere end 40 000 europæiske undervisere på universiteter har desuden draget nytte af muligheden for mobilitet inden for rammerne af først og fremmest de interinstitutionelle samarbejdsprogrammer, men også de interinstitutionelle aftaler. Antallet af disse undervisere er steget fra 1 400 i 1990/1991 til 7 000 i 1998/1999.

Herudover har flere af Comenius- og Lingua-aktionerne gjort det muligt for undervisere at nyde godt af mobilitet. Ca. 40 000 personer har deltaget i efter- og videreuddannelseskurser for undervisere, hovedsageligt på sprogområdet.

Afgørelsen om iværksættelse af Socrates-programmet omfatter ikke bestemmelser om elevers mobilitet, men sigter mere generelt mod at "tilskynde til kontakt mellem elever i Den Europæiske Union". I tidsrummet 1995-1999 rejste ca. 150 000 elever og sproglærere ud efter afslutningen af deres fælles sprogprojekt (Lingua E). Selv om elevers mobilitet ikke er anført under de støtteberettigede udgifter under Comenius 1,

²³ Under dette punkt analyseres de resultater, der er opnået på grundlag af programmets målsætning d, e og f, der sigter mod at fremme underviseres og studerendes mobilitet samt kontakten mellem elever. Bilagene indeholder nogle statistiske data. Bilag 4: studerendes mobilitet, Erasmus-aktionen (1995-1999). Bilag 5: mobilitet for undervisere, aktioner under Comenius, Erasmus og Lingua (1995-1999). Bilag 6: elevers mobilitet, Lingua E-aktionen (1995-1999).

²⁴ Ved udgangen af 2000: drøftelse i Europa-Parlamentet og Rådet af en henstilling om mobilitet i Fællesskabet for studerende, personer under erhvervsuddannelse, unge volontører, undervisere og faglærere. Handlingsplan for mobilitet foreslået under det franske formandskab.

²⁵ Den reelle mobilitet er imidlertid fortsat mindre end halvt så stor, som den mobilitet de højere læreanstaltninger havde regnet med, og hvortil Kommissionen godkendte, at der blev ydet finansiel støtte.

afslører den specifikke eksterne evaluering, at de europæiske undervisningsprojekter i halvdelen af tilfældene ledsages af fysisk mobilitet; udgifterne hertil dækkes hovedsageligt via lokale midler.

Kvalitativt bliver analysen mere kompliceret i lyset af de mange forskellige forventninger hos aktørerne på undervisningsområdet og beslutningstagerne for så vidt angår mobilitet, som ikke kan betragtes som en målsætning i sig selv. Virkningerne af mobilitet afhænger endvidere i høj grad af problemerne med anerkendelse af eksamensbeviser og studieperioder²⁶.

Med hensyn til studerendes mobilitet viser en nærmere analyse af antal ind- og udrejser en ulige fordeling pr. land²⁷ og studieområde²⁸. Den eksterne evaluering viser desuden, at der fortsat er store forskelle i størrelsen på det stipendiebeløb, der tildeles studerende fra hvert deltagerland; beløbet svinger fra mindre end 100 EUR til mere end 800 EUR om måneden afhængig af, hvilket land der er tale om. Der må dog ikke på det grundlag drages forhastede konklusioner. I gennemsnit stammer 60 % af stipendiebeløbet fra Socrates-programmet og de resterende 40 % fra andre kilder. Bag dette gennemsnit gemmer der sig store forskelle afhængig af situationen i det enkelte land. I lyset af den generelle mindskelse af størrelsen af stipendier til hver studerende (fra 1 200 ECU i 1990/91 til 959 i 1997/1998) er der tendens til, at forældrenes bidrag øges. Denne tendens skaber selvfølgelig i stigende grad risiko for uligheder mellem de studerende. Kommissionen vil sætte gang i drøftelsen af fordele og ulemper ved tendensen i visse lande til, at regionale eller lokale strukturer samt den private sektor i stigende grad finansierer mobilitetsaktioner, hovedsageligt for studerende.

Uanset hvor positiv undervisernes mulighed for mobilitet er, har den ikke haft den forventede succes. I forbindelse med Comenius har de muligheder for mobilitet, der blev tilbudt, været en stor succes. I skolerne hindrer en række forhold imidlertid for ofte underviserne i at tage af sted, ligesom det er vanskeligt (formelt eller ej) at tage hensyn til den "mereeffekt", som de mobilitetsaktioner, som underviserne har deltaget i, burde give hele undervisningspersonalet. Inden for højere uddannelse er det gennemsnitlige tidsrum, hvori undervisere har deltaget i mobilitetsaktiviteter under Erasmus-programmet, faldet fra i gennemsnit 24 dage i 1990/1991 til otte dage i 1998/1999, hvilket ikke giver håb om, at disse aktiviteter får væsentlig betydning. Kommissionen stiller generelt spørgsmålstejn ved valget af, hvilke undervisere der først og fremmest bør drage nytte af mobilitetsaktiviteter. I forbindelse med Comenius og Lingua er den "typiske profil" på en deltager en underviser på 40-50 år med 15 års erfaring. Som antydning i den eksterne evaluering opfordrer Kommissionen deltagerlandene til at spørge sig selv, om man ikke burde tilbyde mobilitetsaktiviteter til undervisere i begyndelsen af deres karriere på frivillig basis.

Med hensyn til spørgsmålet om udvekslinger af elever på europæisk plan med eller uden mobilitet kan der ikke herske tvivl om, at virkningerne har været positive for så

²⁶ Jf. punkt 2.5.

²⁷ I 1997/1998 modtog navnlig Det Forenede Kongerige, Irland og Nederlandene i forbindelse med Erasmus-programmet mange flere studerende end de sendte til udlandet, hvilket bekræfter betydningen af engelsk i forbindelse med mobilitet. I de senere år er det lykkedes for Finland og Nederlandene at tiltrække et større antal studerende, fordi de har tilbudt undervisning på engelsk - jf. punkt 2.2.

²⁸ For en mere detaljeret analyse, se konklusionerne i den specifikke evaluering af Erasmus-programmet/ingeniørområdet.

vidt angår begrebet EU-borger oplevet i praksis. Spørgsmålet om den overordnede virkning heraf inden for rammerne af et begrænset budget kan imidlertid drøftes i lyset af det store antal skoler²⁹.

Mere overordnet ønsker Kommissionen at drøfte spørgsmålet om fordelingen af de områder, der skal prioriteres, mellem en række målsætninger som f.eks. mobilitet - der har til formål at nå ud til det størst mulige antal undervisere - og de mere selektive målsætninger, der er åbne for innovation og fremtidsanalyser på uddannelsesområdet. Det er ønskeligt, at de to målsætninger supplerer hinanden, men det forudsætter, at de aktioner, der er iværksat på europæisk plan, i tidens løb på nationalt plan i tilstrækkelig grad kan overtages af aktioner, der er ligeligt fordelt på de forskellige lande, navnlig for så vidt angår "masseaktioner", via f.eks. nationale mobilitetsplaner.

2.4. Samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner på alle niveauer

Denne grundlæggende målsætning vedrører alle programmets aktioner³⁰.

Med hensyn til højere uddannelse har der i forbindelse med de aktiviteter, hvortil der er blevet ydet støtte via aktion 1 under Erasmus-programmet, systematisk været vilje til at tilrettelægge og styrke det samarbejde, der er blevet etableret inden for rammerne af programmet, og sikre institutionel støtte hertil, nemlig via institutionelle kontrakter og temabaserede net.

I medfør af en institutionel kontrakt knyttes en højere læreanstalt i sin helhed til udviklingen af en kohærent europæisk samarbejdspolitik på grundlag af et tilsagn, som ledsager hver enkelt institutions ansøgning, kaldet en europæisk politisk hensigtserklæring. Takket være dette system gennemføres universiteternes europæiske aktiviteter inden for rammerne af en kohærent strategi, et institutionelt tilsagn på alle niveauer og en bred, intern høring i institutionen og ikke blot en ren undervisningsmæssig sag på initiativ af en underviser eller en del af et fakultet.

I den eksterne evaluering³¹ understreges det, at problemerne med at gå fra de tidligere samarbejdsprogrammer mellem universiteterne til institutionelle kontrakter nu i det store og hele synes at være løst, hvilket har gjort det muligt for institutionerne at iværksætte en mere aktiv europæisk politik. Hvert år indgår 1 800 højere læreanstalter en institutionel kontrakt med Kommissionen om i alt ca. 5 000 partnerskaber om året. Disse omfatter intensive programmer (næsten 900 i alt) og fælles udvikling af uddannelsesprogrammer (i alt næsten 400 projekter og 2 000 partnere). Denne positive tendens, som navnlig har vist sig i de centraleuropæiske lande, synes imidlertid i tidens løb til en vis grad at tage af, hvilket bør give grund til overvejelser. Det er vigtigt, at programmet fortsat sætter undervisningspersonale i stand til personligt at gå ind i europæiske

²⁹ Oplysningerne i den eksterne evaluering om, at der i forbindelse med halvdelen af de europæiske undervisningsprojekter til trods for den manglende finansiering fra Socrates-programmet er blevet gennemført mobilitetsaktiviteter for elever, er nyttige til at sætte gang i denne debat.

³⁰ Bilagene indeholder nogle statistiske data. Bilag 7: institutionelle kontrakter, Erasmus-aktionen (1999). Bilag 8: nuværende liste over tematiske net, Erasmus-aktionen. Bilag 9: skoler, der deltager i europæiske undervisningsprojekter, Comenius-aktionen (1999).

³¹ I den forbindelse tages der i den eksterne evaluering hensyn til en tilbundsående undersøgelse med titlen "Emerging European poly profiles of higher education institutions" (1998), der blev udført af European Rectors Association og støttet af Kommissionen.

samarbejdsprojekter, samtidig med at man udnytter, at den institutionelle ramme er blevet styrket. I den eksterne evaluering analyseres 53 programmer på højere læreanstalter til bunds; virkningerne heraf forekommer lovende på betingelse af, at de personer, der er involveret i projekterne, får en klart mere markant institutionel støtte. Kommissionen opfordrer deltagerlandene til at gå i dybden med dette spørgsmål i forbindelse med universiteternes undervisningsmæssige arbejde.

Projekterne vedrørende samarbejde mellem universiteterne om emner af fælles interesse (bedre kendt som "tematiske netværksprojekter") er en ny aktivitet inden for Socrates-programmet. Det overordnede mål med disse projekter er at definere og udvikle en europæisk dimension inden for specifikke akademiske fag eller andre spørgsmål af fælles interesse via samarbejdet mellem fakulteter eller institutter og universitetssammenslutninger (og i visse tilfælde faglige sammenslutninger). De første tematiske net indledte deres arbejde i 1996/1997. De 42 eksisterende tematiske net dækker et bredt spektrum af områder og omfatter i alt ca. 1 700 institutioner. I den eksterne evaluering er man forsigtig med at vurdere virkningerne af dette endnu nye initiativ, der bedre vil kunne måles i løbet af programmets nye fase.

En af de store fornyelser i forbindelse med Socrates-programmet er, at det er blevet muligt for alle skoler at deltage i europæiske samarbejdsaktioner, hvilket hidtil har været forbeholdt højere læreanstalter og sprogundervisningssektoren (Lingua). I den eksterne evaluering blev det vurderet, at virkningerne af mere end 2 mio. elevers deltagelse i Comenius 1-projekter var positive. Mellem 1995 og 1999 samarbejdede 15 000 skoler om 3 700 europæiske undervisningsprojekter, dvs. næsten 4 % af skolerne i de 15 EU-lande. Antallet af disse skoler, hvoraf en tredjedel tilbyder undervisning fra 1.-5. klassesetning, er gået fra 1 500 i 1995 til 9 000 i 1999. Disse tal afføder som anført i den eksterne evaluering spørgsmålet om den reelle virkning af "massemålsætninger" i et program med begrænset budget, navnlig inden for skoleundervisning, der omfatter mere end 300 000 skoler i EU. I den specifikke eksterne evaluering understreges adskillige projekters tværfaglige art og disses bidrag til at lære, hvorledes man arbejder sammen i et multikulturelt miljø, hvilket fremmer tolerancen. I programmets nye fase vil videre- og efteruddannelsesaktionerne for undervisningspersonalet (aktion 3 under Comenius, og Lingua A og B) blive styrket.

Samarbejdet har ligeledes været en styrke i forbindelse med Lingua-aktionerne vedrørende voksenuddannelse, åben uddannelse og fjernundervisning.

Lingua har gjort det muligt at iværksætte et frugtbart samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner for sproglærere og udforme og videreformidle en bred vifte af sprogundervisningsmetoder og uddannelseskurser, der kan være af nytte for lærerne i lyset af de nye krav.

2,7 % af Socrates-programmets budget er gået til en ny aktion, nemlig voksenundervisning³², som har gjort det muligt at åbne op for et europæisk samarbejde for en meget bred målgruppe uden for skolerne og de højere læreanstalter. Der er blevet fokuseret på følgende aspekter: fremme af den enkeltes anmodning om undervisning,

³²

I den eksterne evaluering er der blevet taget hensyn til resultaterne af evalueringen af ca. 100 projekter, som Deutsches Institut für Erwachsenenbildung på anmodning af Kommissionen gennemførte i tidsrummet 1995-1997 (Moped-projektet).

forbedring af kvaliteten af udbuddet af undervisningsmæssige aktiviteter og udvikling af støttetjenester for de voksne, der fulgte undervisningen, og voksenundervisere samt fremme af et fleksibelt system for validering af kvalifikationer. Der er først og fremmest blevet fokuseret på videreformidlerne (undervisere m.fl.) som målgruppe for disse projekter. Det har været muligt at indlede et godt samarbejde med UNESCO og Europarådet. Det enorme potentiale i forbindelse med denne aktion er begrundelsen for i anden fase af programmet at lade den nye aktion, Grundtvig, spille en væsentlig rolle; denne aktion er ikke begrænset til voksenuddannelse, men omfatter alle undervisningsforløb - såvel formelle som uformelle - hele livet igennem.

2.5. Fremme af den akademiske anerkendelse af eksamensbeviser, studieperioder og andre kvalifikationer

EU-borgerne kan kun udnytte deres ret til fri bevægelighed og fri etableringsret i EU, i det omfang deres kvalifikationer og eksamensbeviser anerkendes. Derfor indgår anerkendelse af eksamensbeviser, studieperioder og andre kvalifikationer som en integreret del af den ovenfor beskrevne målsætning vedrørende mobilitet. Som følge heraf findes der i Socrates-programmet to særlige bestemmelser, nemlig vedrørende ECTS-systemet (det europæiske meritoverførselssystem) i forbindelse med aktion 1 under Erasmus-programmet - og NARIC-nettet (aktion III.3.4). I forbindelse med Socrates-programmet er der i øvrigt vilje til at arbejde for at sikre anerkendelsen af de uformelle uddannelsessystemer.

Inden for de begrænsninger, der fastsættes i traktaten, har man via Socrates-programmet fortsat og styrket gennemførelsen af ECTS-systemet, der er et system, hvorunder der tildeles og overføres point for akademiske meritter. Antallet af højere læreanstalter (fakulteter eller institutter), der anvender ECTS, er steget fra 145 i 1989 til mere end 1 200 (5 000 fakulteter eller institutter) i 1999. Dette tal omfatter ca. halvdelen af de studerende, der har deltaget i Erasmus-programmet. ECTS indgår nu som en del af læreanstaltnes institutionelle politik og vil givetvis blive almindelig udbredt i nær fremtid. I henhold til den eksterne evaluering er målsætningerne for ECTS nået i ca. 85 % af tilfældene. Uden for ECTS-systemet får de studerende i gennemsnit i 75 % af tilfældene anerkendt deres eksamensbeviser m.m. I forbindelse med disse tal, der er baseret på en høring blandt studerende, tages der ikke hensyn til en eventuel manglende overensstemmelse mellem de studerendes forventninger og de reelle rettigheder i henhold til aftalerne. Kommissionen ønsker, at de højere læreanstalter analyserer de iagttagelser, der er blevet gjort i forbindelse med den eksterne evaluering, grundigt for derved at bane vejen for forbedringer, samtidig med at der tages hensyn til forskellene i den nationale situation. I lyset af den eksplosive stigning i antallet af brugere og udvidelsen af systemet til de associerede lande og andre områder, f.eks. livslang uddannelse, bør oplysnings-, rådgivnings- og opfølgingsaktiviteterne styrkes for at sikre en effektiv anvendelse af ECTS i alle lande.

Naric-nettet (nettet af nationale centre for akademisk anerkendelse), der blev oprettet i 1984, består på nuværende tidspunkt af 32 nationale centre, der omfatter EU-landene, EFTA-landene, landene i Centraleuropa samt Cypern og Malta. I nettet fortsætter og styrker man oplysnings- og rådgivningsaktiviteterne vedrørende anerkendelse af eksamensbeviser. I den forbindelse har Kommissionen i samarbejde med Europarådet og UNESCO udarbejdet et tillæg til eksamensbeviser, som i vid udstrækning forventes vedtaget af de lande, der deltager i Socrates-programmet, og

som således fremmer åbenheden i forbindelse med kvalifikationer og dermed anerkendelsen af eksamensbeviser. Det har i forbindelse med den eksterne evaluering ikke været muligt at måle virkningerne af aktionerne i Naric-nettet.

På voksendannelsesområdet har man hidtil ikke nået de forventede resultater for så vidt angår anerkendelsen af de opnåede kvalifikationer. Spørgsmålet om valideringen af samtlige erhvervskvalifikationer og -erfaringer bør inden for rammerne af Grundtvig-aktionen indtage en fremtrædende plads i den nye fase af programmet, hvori der fokuseres på livslang uddannelse.

2.6. Fremme af åben undervisning og fjernundervisning

Under første fase af Socrates-programmet er der blevet foretaget tilpasninger af denne målsætning, der blev fastsat inden Internettets enorme succes i Europa, for derved at tage hensyn til anvendelsen af Internettet i undervisningen og den stadig hurtigere udvikling for så vidt angår anvendelse af multimedier i undervisningen. Den oprindelige definition af åben uddannelse og fjernundervisning, som vandt bedre gehør i de angelsaksiske og nordiske lande end i Sydeuropa, bremsede for visse landes deltagelse. I forbindelse med den nye fase af programmet burde definitionen af Minerva-aktionen og denne aktions tilknytning til eLearning gøre det muligt at overvinde dette handicap.

Der er endvidere afsat et begrænset budget til denne målsætning i forhold til navnlig udviklingen på samme område i størrelsen af fællesskabsmidlerne til forskning og teknologisk udvikling (mere end 30 mio. EUR om året i tidsrummet 1995-1999). Der bør tages hensyn hertil, hvis eLearning-initiativets succes fremover skal sikres sammen med den overordnede handlingsplan eEurope, der sigter mod at gøre europæisk økonomi til den mest konkurrencedygtige i verden og gøre det muligt at skabe et videnbaseret samfund.

Der er blevet udvalgt 166 projekter, der involverer mere end tusind personer og organisationer, idet der regelmæssigt sker en udskiftning af projekternes deltagere. De traditionelle universiteter og foreningerne omkring skolen har deltaget mere aktivt end de åbne universiteter og uddannelsesinstitutioner, der tilbyder fjernundervisning. I den eksterne evaluering understreges helt berettiget det betydelige antal aktører på specialundervisningsområdet fra landdistrikter, som arbejder med særlige målgrupper (kvinder, unge med problemer). Den projektbaserede fremgangsmåde, der udgør en naturlig del af programmet, har bremset for etableringen af et mere struktureret samarbejde mellem beslutningscentrene (undervisningsministrene, universitetsrektorere etc.)³³. Der bør i forbindelse med Minerva-aktionen inden for de rammer, der er afstukket i eLearning-initiativet, tages hensyn til disse problemer. Det vil ligeledes være hensigtsmæssigt i højere grad at gøre en indsats inden for den obligatoriske uddannelse og ungdomsuddannelserne samt at styrke de offentlige/private partnerskaber, der går videre end til de traditionelle aktører på uddannelsesområdet.

Alle disse projekter har gjort det muligt at etablere net, hvilket er væsentligt, og ført til, at der er udviklet stor ekspertise på området. Der er i høj grad blevet lagt vægt på udviklingen af organisatoriske modeller og undervisningsmetoder for derved at

³³ Med undtagelse af projekter som Humanities, der gennemføres af en sammenslutning af europæiske universiteter, eller European Schoolnet, der omtales senere.

opprioritere evnen til at styre undervisningsprocessen snarere end fokusere på produkterne alene. Hvorvidt projekterne hidtil er blevet vellykkede, har i høj grad afhængt af kvaliteten af de etablerede procedurer, f.eks. samarbejdet mellem elever og/eller undervisere eller fremstilling af multimediemateriale blandt elever, der selv befinder sig forskellige steder. Møderne hvert andet år mellem koordinatorene har gjort det muligt at indlede nye samarbejder og konsolidere projekterne.

Ud over de 166 pilotprojekter er der blevet finansieret andre aktioner vedrørende etablering af net og forbedring af kendskabet til nye redskaber. Der er blevet ydet støtte til 14 projekter vedrørende multimedier i undervisningen inden for rammerne af en fælles indkaldelse af forslag, der blev iværksat af generaldirektoraterne med ansvar for forskning og teknologisk udvikling og med Leonardo da Vinci-programmet. Det er inden for denne ramme, at bl.a. European Schoolnet-projektet er blevet iværksat; dette projekt har betydet, at indsatsen i 21 undervisningsministerier og blandt adskillige af erhvervslivets aktører inden for multimedieteknologien er blevet samlet³⁴. I 1998 og 1999 blev der i forbindelse med den pågældende aktion direkte finansieret 150 projekter inden for rammerne af operation Netd@ys Europe³⁵, der har til formål at skabe øget bevidsthed på skolerne om kommunikationsnetene og fremme anvendelsen heraf, navnlig via arrangementer, der er med til at mobilisere, og som er sikret stor mediedækning.

2.7. Fremme af udvekslinger af oplysninger og erfaringer

Inden for rammerne af Socrates-programmets generelle aktioner har aktion III.3 gjort det muligt at støtte alle de foranstaltninger og mekanismer, der skal fremme udvekslingen af erfaringer på uddannelsesområdet mellem deltagerlandene. Aktionen består af fire elementer, nemlig spørgsmål af fælles interesse vedrørende uddannelsespolitikken, Eurydice-nettet, Arion og Naric-nettet.

I forbindelse med "spørgsmål af fælles interesse vedrørende uddannelsespolitikken" har Kommissionen ydet støtte til specifikke aktiviteter vedrørende prioriterede emner, som Rådet har udvalgt. I afgørelsen om iværksættelse af Socrates-programmet indkredsede to prioriterede aktioner under denne underaktion, nemlig betydningen af uddannelse for unge, der forlader uddannelsessystemet uden at have tilstrækkelig mange kvalifikationer, og evaluering af kvaliteten af skolesystemet. Foruden disse to emner blev der tilføjet et tredje i 1997, nemlig løbende efteruddannelse, i anledning af Det Europæiske År for Livslang Uddannelse.

Disse fire emner er blevet ført ud i livet via offentliggørelse af fire indkaldelser af forslag i EFT i tidsrummet 1995-1998. I 1999 blev der satset på udnyttelse og formidling af resultaterne af de ca. 50 projekter, der var blevet finansieret siden

³⁴ Der er tale om et strategisk initiativ blandt medlemsstaterne i samarbejde med Kommissionen med henblik på at gennemføre Rådets resolution af 6. maj 1996 vedrørende undervisningssoftware og multimedier inden for uddannelse og erhvervsuddannelse. Det har tilvejebragt en europæisk portal på Internettet: <http://www.eun.org>, der gør det muligt på europæisk plan at få adgang til en række fælles flersprogede informations- og kommunikationstjenester til brug i undervisningsøjemed.

³⁵ Indgår i de videre perspektiver for Kommissionens handlingsplan "At lære i informationsfundet", der blev fastlagt i 1997.

lanceringen af programmet. Visse projekter som f.eks. pilotprojektet vedrørende evaluering af undervisningens kvalitet³⁶ fik betydelige politiske følger.

Arion har gjort det muligt at udveksle erfaringer og derved fremme det gensidige kendskab til og samspillet mellem uddannelsessystemerne gennem studiebesøg for specialister og beslutningstagere på uddannelsesområdet. I Socrates-programmets femårige periode er der inden for rammerne af denne aktion blevet gennemført 750 studiebesøg med deltagelse af i alt ca. 8000 personer.

Inden for rammerne af informationssystemet om uddannelse i Europa, Eurodice, har man fortsat arbejdet med at udarbejde og formidle oplysninger om uddannelsessystemerne i de lande, der deltager i Socrates-programmet. Nettet består nu af 33 nationale enheder og én europæisk enhed. Det har til formål at tilvejebringe sammenlignende undersøgelser om tilrettelæggelsen og udviklingen af uddannelsessystemerne og -politikkerne til myndighederne i deltagerlandene og på europæisk plan, men også til en bred målgruppe, der er berørt af uddannelse.

De resultater, der siden 1995 er blevet nået via Eurydice, omfatter bl.a. fremstilling og offentliggørelse af 19 sammenlignende undersøgelser og basisdokumentation om forskelligartede emner samt tre udgaver af rapporten "Nøgletal for uddannelse i Europa", der blev udarbejdet i samarbejde med EUROSTAT, og ajourføring og offentliggørelse hvert år af en fællesskabsdatabase om uddannelsessystemerne i Europa (Eurybase)³⁷. Kommissionen fortsætter fremover med at støtte sig til nettets ekspertise i forbindelse med overvejelser vedrørende uddannelse på fællesskabsplan om klart definerede målsætninger.

2.8. Udvikling af kvalitetsuddannelser

Socrates-programmet har ikke kun til formål at nå de ni specifikke målsætninger, der blev beskrevet ovenfor, men herigennem også at bidrage til udviklingen af kvalitetsuddannelser i medlemsstaterne³⁸. Kommissionen finder, at spørgsmålet om omfanget af virkningerne af Socrates-programmet for udviklingen i de nationale uddannelsessystemer er af grundlæggende betydning. Den eksterne evaluering gør det muligt at forsøge at besvare nogle af de spørgsmål, der opstår. Overordnet anerkender de politiske beslutningstagere denne virkning, men på en relativt upræcis måde.

For så vidt angår højere uddannelse kan det ikke benægtes, at programmet har været med til at lette gennemførelsen af reformer af de nationale systemer og lanceringen af forskellige storstilede europæiske initiativer. På nationalt plan påvirker Socrates-programmet studiernes tilrettelæggelse og opbygning, uden at der stilles krav. Flere europæiske lande har vedtaget eller er ved at vedtage et meritssystem (kan føre til, at der udformes modulbaserede studier), hvilket for alle "nationale" studerende betyder en udvidelse af ECTS-systemet, der blev oprettet inden for rammerne af Erasmus-udvekslingerne. "Erasmus-samarbejdsmodellen" har i øvrigt gjort det muligt at

³⁶ Dette projekt, der har deltagelse af 101 skoler (6.-12. klassetrin) i 18 lande, har banet vejen for et forslag til Europa-Parlamentets og Rådets henstilling om europæisk samarbejde om evaluering af kvaliteten i skoleundervisningen - KOM(1999) 709 endelig udg. af 24.1.2000.

³⁷ Websted på Internettet:: www.eurydice.org

³⁸ Artikel 1 i afgørelsen om Socrates-programmet og artikel 149 i traktaten om Den Europæiske Union - jf. punkt 1.2.

indlede et samarbejde med amerikanske, canadiske, asiatiske og afrikanske universiteter. På lokalt plan har den fælles udvikling mellem partnere fra forskellige lande i europæiske studieprogrammer, der støttes via Erasmus, medført en stigning i antallet af universiteter, der er involveret i undervisningstilbud til studerende, der er indskrevet på disse institutioner og ikke kun studerende, der deltager i mobilitetsaktiviteter.

Generelt har viljen til at samarbejde med partnere fra andre lande og behovet for at anerkende og lette Erasmus-udvekslingerne overalt i Europa været med til at skabe større åbenhed over for, at situationen fra land til land varierer, og grundlag for at foretage sammenligninger af disse forskelle og acceptere dem, hvilket har afstedkommet betydelige forandringer og stærkt nyskabende initiativer som f.eks. Bologna-erklæringen³⁹, der sigter mod at få etableret et europæisk samarbejdsområde for højere uddannelse. Fire af erklæringens seks målsætninger vedrører styrkelse og generel udbredelse af de foranstaltninger og redskaber, der blev etableret inden for rammerne af Erasmus-aktionen (fremme af mobilitet, udvidelse af ECTS-systemet, vedtagelse af indførelsen af et tillæg til eksamensbeviser, samarbejde vedrørende kvalitetssikring).

Da de øvrige aktioner under Socrates-programmet endnu er temmelig nye, er der på nuværende tidspunkt ikke grundlag for at måle virkningerne heraf lige så præcist som inden for højere uddannelse⁴⁰. Dette spørgsmål bør analyseres yderligere i de kommende år. På disse områder giver overgangen til en ny fase af programmet og den seneste udvikling i forbindelse med drøftelserne på europæisk plan mellem medlemsstaterne vedrørende uddannelse grund til optimisme⁴¹.

Fremme af udvekslingerne af oplysninger og erfaringer inden for rammerne af programmet om prioriterede emner, der er valgt i samråd med Uddannelsesudvalget, har på den anden side uden tvivl været med til at styre det europæiske samarbejde over mod områder, der direkte kan være med til at forbedre kvaliteten af de nationale uddannelsessystemer⁴², og det til trods for, at kun en beskedent del af programmets budget er afsat til dette område.

2.9. Programmets kohærens med andre fællesskabsaktioner

I programmets bestemmelser fastsættes, at kohærens med andre fællesskabsaktioner skal sikres. Det har været muligt at etablere et solidt samarbejde med forskningssektoren i forbindelse med aktionen vedrørende åben uddannelse og fjernundervisning. For mange projektansvarlige er det imidlertid fortsat svært at sikre kohærens mellem Socrates-programmet og Leonardo da Vinci-programmet. Forbindelserne med dette program samt programmet for unge bør styrkes, navnlig via de muligheder, de "fælles aktioner" i programmets nye fase giver.

³⁹ Denne erklæring blev undertegnet af 31 undervisningsministre den 19. juni 1999.

⁴⁰ Inden for skoleuddannelse underskrev syv undervisningsministre den 30. september 1999 i Firenze en erklæring, hvori der eksplicit henvises til Socrates-programmets bidrag til udviklingen af europæisk samarbejde på dette område.

⁴¹ Nærmere oplysninger om dette spørgsmål under punkt 3.1. (Programmets udvikling).

⁴² Jf. punkt 2.7 og 3.1. Denne iagttagelse gælder navnlig for arbejdet med kvalitetsindikatorer i undervisningen, der har taget udgangspunkt i forskningsnettet vedørende uddannelse, hvis udvikling i høj grad er blevet stimuleret via aktion III.3.1 i programmet.

Programmet indeholder desuden bestemmelser om at sikre dels lige muligheder for drenge og piger og for mænd og kvinder⁴³, dels "at handicappede børn og unge i størst muligt omfang skal deltage i Socrates-programmet"⁴⁴ Med hensyn til spørgsmålet om handicappedes deltagelse (eller ej) i programmet giver den specifikke evaluering en række nyttige elementer, der kan anvendes i en analyse heraf. Der deltager ikke tilstrækkeligt mange handicappede i navnlig mobilitetsaktiviteterne, hvilket hovedsageligt skyldes praktiske forhold, men også en manglende bevidstgørelse af de institutionelle beslutningstagere og en manglende informering om de muligheder, programmet giver⁴⁵.

2.10. Andre resultater

Der er via programmet nået visse andre resultater, som ikke eksplicit er anført blandt målsætningerne i afgørelse nr. 819/95/EF. Dette er navnlig tilfældet for så vidt angår relationerne med arbejdsmarkedet⁴⁶. Ifølge den eksterne evaluering, der indeholder et kapitel om Erasmus-studerendes fremtid på arbejdsmarkedet, får de i gennemsnit deres første arbejde to måneder tidligere end studerende, der ikke har deltaget i mobilitetsaktiviteter. Det lykkes også oftere for dem at finde et job med internationalt tilsnit.

Det forhold, at repræsentanter for de central- og østeuropæiske lande aktivt har deltaget i Socrates-programmet, har gjort EU populær blandt aktører på uddannelsesområdet i ansøgerlandene, idet de har fået mulighed for konkret at se, hvad begrebet EU-borger dækker. Det er imidlertid vigtigt at henlede opmærksomheden på, at der ifølge den eksterne evaluering har været en underrepræsentation af de centraleuropæiske lande i forbindelse med bestemte aktioner, navnlig aktioner vedrørende underviseres mobilitet.

3. PROGRAMMETS UDVIKLING : FRA SOCRATES 1 TIL SOCRATES 2

Denne del skal tjene til at fremhæve en række markante resultater af analysen for med udgangspunkt i disse at fremme en positiv udvikling af programmet indtil 2006. De forslag af generel art, der er indeholdt i de eksterne evalueringsrapporter, vil blive taget med i denne del som diskussionsoplæg. Der vil i naturlig rækkefølge blive gjort rede for programmets målsætninger og midler.

⁴³ Er kohærent med målsætningen om integrering af lige muligheder for mænd og kvinder i alle fællesskabspolitikker og -aktiviteter - Meddelelse fra Kommissionen - KOM(96) 67 endelig udg. af 21.2.1996

⁴⁴ Meddelelse fra Kommissionen om lige muligheder for handicappede - KOM(96) 406 endelig udg. af 30.7.1996.

⁴⁵ Dette gælder navnlig for så vidt angår studerendes mobilitet i lyset af de midler, der specielt stilles til rådighed for de nationale kontorer for at lette handicappede studerendes mobilitet i forbindelse med uddannelsessystemernes integrationsproces.

⁴⁶ Et spørgsmål, hvis betydning siden 1995 er blevet stadig større på europæisk plan. I kapitlet om beskæftigelse i Amsterdam-traktaten tages der hensyn til den samordnede strategi for beskæftigelsen, som blev fastlagt på Det Europæiske Råds ekstraordinære møde i november 1997 i Luxembourg. I den europæiske beskæftigelsesstrategi tillægges beskæftigelsen en stadig større plads i forbindelse med spørgsmålet om uddannelsessystemerne. Konklusionerne fra det ekstraordinære topmøde i Lissabon den 23.-24. marts 2000 vil gøre det muligt inden for en europæisk ramme at sikre en stærkere koordinering mellem beskæftigelses- og uddannelsespolitikker på nationalt plan.

3.1. I forhold til målsætningerne

Ud fra en overordnet betragtning bekræfter den eksterne evaluering, at der med henblik på programmets nye fase er foretaget fornuftige valg med hensyn til følgende punkter:

- i programmets nye fase er det nødvendigt, at resultaterne af den første fase konsolideres samtidig med at der åbnes for nyskabelser⁴⁷;
- Fællesskabets indsats skal koncentreres om et begrænset antal målsætninger og der skal sættes på større sammenhæng mellem disse målsætninger⁴⁸;
- forbindelserne mellem de enkelte aktioner i programmet og forbindelserne mellem Socrates og andre programmer styrkes⁴⁹.

Med udgangspunkt i denne grundlæggende konstatering analyserer man sig i den eksterne evaluering frem til en række nyttige resultater vedrørende følgende to punkter:

- spørgsmålet i forbindelse med begrebet ”kritisk masse”. Der kan ikke herske tvivl om, at ”masseaktioner” med henblik på mobilitet og samarbejde beregnet for flest mulige aktører på uddannelsesområdet og mere målrettede innovative aktioner, der primært henvender sig til aktører med en ”formidlerrolle” gensidigt supplerer hinanden. I betragtning af de begrænsede budgetmidler mener Kommissionen imidlertid, at man ikke kan komme uden om en række strategiske valg, hvor der tages hensyn til de foreliggende analyseresultater, navnlig med hensyn til udviklingen i de vigtigste kilder til finansiering af de pågældende aktioner. Decentraliseringen af den nye fase i programmet giver nogle muligheder, som det vil være vigtigt at udnytte bedst muligt for at programmet kan få større indvirkning på de nationale uddannelsessystemer;
- styrkelsen af forbindelserne mellem de enkelte aktioner i programmet skal i første omgang dreje sig om sammenhængende mellem de to største aktioner: Erasmus og Comenius, som i øjeblikket vurderes som utilstrækkelige i henhold til den eksterne evaluering. Dette punkt er navnlig vigtigt når det gælder uddannelse af undervisere, som er ét af de prioriterede områder i den nye fase af programmet. Det forhold, at de højere læreanstalter i følge den eksterne evaluering vejer tungt i andre af programmets aktioner⁵⁰, vil generelt set tilskynde Kommissionen til rent faktisk at styrke synergien mellem aktionerne, hver gang dette er muligt. Visse koordineringsvanskeligheder, som er konstateret mellem programmerne Socrates, Leonardo da Vinci og Ungdom, legitimerer de fælles aktioner, som påtænkes gennemført i den nye fase.

Desuden vil det være vigtigt, at ligestillingsmålsætningerne integreres mere effektivt i programmet som helhed. Når det gælder handicappede, giver den eksterne

⁴⁷ Især på de områder, hvor vores samfund i øjeblikket ændrer sig hurtigst, blandt andet områder som informationsteknologi og livslang uddannelse.

⁴⁸ Eksempelvis for Comenius-aktionens vedkommende integreres de sprogaktioner, der specifikt vedrører skolerne ligesom målsætningen om tværkulturel uddannelse indgår i aktionen som helhed.

⁴⁹ Ved prioriteret satsning på øget koordinering med Leonardo da Vinci-programmet.

⁵⁰ Ca. 50 % i Lingua, 60 % i åben undervisning og fjernundervisning.

evaluering talrige praktiske forslag der bl.a. går ud på at fremme initiativer til at få disse mennesker til at deltage mere aktivt i mobilitetsaktionerne. Kommissionen ønsker at fremme en større grad af bevidstgørelse blandt politiske beslutningstagere både på europæisk plan og på nationalt plan. Dette spørgsmål skal kædes sammen med spørgsmålet om midler, navnlig i form af information samt opfølgings- og evalueringspolitik. Ligestillingsaspektet er blevet indarbejdet i den nye målsætning om styrkelse af den europæiske dimension i undervisningen. Arbejdet med at opfylde denne målsætning bør imidlertid foregå med samtidig anvendelse af egnede praktiske hjælpemidler, navnlig af statistisk art.

For så vidt angår målsætninger forekommer det ligeledes væsentligt, at den nye fase af programmet fremmer en regelmæssig koordinering af programmet med den politiske dagsorden, der i den senere tid har skiftet hurtigere og hurtigere i takt med, at vores samfund udvikler sig med stadig større hastighed. Der er allerede truffet adskillige foranstaltninger af denne type⁵¹. Kommissionen ønsker at gå videre i analysen af de punkter, der vedrører programmets indvirkning på de nationale udviklingspolitikker med det formål at øge programmets gennemslagskraft på nationalt plan, vel at mærke således, at medlemsstaternes beføjelser med hensyn til at tilrettelægge undervisningssystemerne samtidig respekteres fuldt ud.

Socrates-programmets gennemslagskraft er endnu ret begrænset sammenlignet med de politikker, som Fællesskabet fører på andre områder end undervisningsområdet. Den eksterne evaluering indeholder en række nyttige analyseresultater med hensyn til inddragelsen af de regionale aktører. I den forbindelse er det f.eks. interessant at ligge mærke til regionernes meget uensartede støtte, når det gælder mobilitetsstipendier til studerende. På baggrund af, at temmelig mange undervisningssystemer i stigende grad decentraliseres, vil Kommissionen tilskynde til en debat om dette emne både på nationalt plan og i europæisk sammenhæng⁵².

De synspunkter, som i forbindelse med den eksterne evaluering er indsamlet blandt "aktørerne i marken", og som ofte rummer kritik af "dem nede i Bruxelles", vil være en tilskyndelse for Kommissionen til i løbet af programmets nye fase at styrke forbindelserne, ikke blot med alle berørte aktører på undervisningsområdet men desuden med hele civilsamfundet, som programmet potentielt har relevans for. Ligesom det var tilfældet i første fase af programmet skal der også i anden fase afholdes regelmæssige høringer sammen med europæiske sammenslutninger og arbejdsmarkedsparter inden for undervisningsområdet⁵³. Kommissionen vil opfordre

⁵¹ Der henvises bl.a. til konklusionerne fra det ekstraordinære topmøde i Lissabon den 23. og 24.3.2000 – hen imod et Europa kendetegnet ved innovation og viden. Rådet (undervisningsministre) vil i foråret 2001 forelægge Det Europæiske Råd en rapport om målsætningerne for uddannelsessystemerne. "Rolling agenda" som Rådet (undervisningsministre) har indført ved en resolution af 26.11.1999, hvori drøftelser på europæisk plan prioriteres om følgende emner: mobilitet, kvalitet, uddannelse og beskæftigelse, livslang uddannelse, informationsteknologi. Når det gælder sprog: Det Europæiske Sprogår 2001. Når det gælder ny teknologi: initiativet "E learning". Angående undervisningens kvalitet: opfølgning af den europæiske rapport om kvaliteten i skoleundervisningen, som Kommissionen godkendte i maj 2000. Sammenhængen mellem Socrates-programmet og opfølgningen af Bologna- og Firenze-erklæringerne er ligeledes et vigtigt spørgsmål.

⁵² Kommissionen vil i den forbindelse argumentere for en styrkelse af forbindelserne mellem Socrates-programmet og strukturfondene, der repræsenterer en tredjedel af Fællesskabets budget, og som er aktive inden for undervisningsområdet.

⁵³ Der henvises til oplysninger, der er lagt ud på Kommissionens websted: fortegnelse over sammenslutningerne og referat af de seneste høringsmøder m.m.

disse sammenslutninger til at fremme programmet i erkendelse af den mere og mere betydningsfulde rolle, som civilsamfundet kan spille i bestræbelserne på at fremme europæisk integration⁵⁴. Dette spørgsmål vedrører i lige så høj grad de nationale agenturer i deres kontakter med de europæiske sammenslutningers organisationer i medlemsstaterne.

3.2. I forhold til de anvendte midler

For at programmets nye mål kan nås, skal der være egnede midler til rådighed for gennemførelsen heraf. Hvad budgettet angår har Rådet og Europa-Parlamentet bevilliget flere midler over en længere periode. I den forbindelse fremgår det af den eksterne evaluering, at der kan konstateres et stadig større misforhold mellem de reelle udgifter til visse aktioner og de udgifter, der rent faktisk dækkes af programmets budget. For de videregående uddannelsers vedkommende gør dette sig specielt gældende i relation til mobilitetsstipendier til studerende. Problemet er også vanskeligt i forbindelse med skoleundervisning i betragtning af det store antal skoler, der ønsker at deltage i europæiske samarbejdsaktioner. Den debat, der er indledt om kilderne til finansiering af de enkelte aktioner, giver Kommissionen anledning til at foreslå, at deltagerlandene inddrages i bestræbelser på at udforme nationale undervisningspolitikker af europæisk tilsnit, ud fra princippet om partnerskab mellem europæisk plan og national plan.

Problematikken angående midler går også på spørgsmålet om strukturer. En harmonisk gennemførelse af Socrates-programmet nødvendiggør et effektivt samarbejde mellem strukturer på europæisk plan (Kommission, Kontor for Teknisk Bistand) og national plan (nationale kontorer, institutioner). Med udgangspunkt i de kritiske konstateringer og anbefalingerne i den eksterne evaluering vil Kommissionen foreslå, at de allerede igangværende initiativer til forenkling af de administrative og finansielle procedurer bliver styrket. Denne målsætning indgår blandt Kommissionens nuværende prioritering af initiativer, der skal fremme en bedre samfundsforvaltning. Til støtte herfor vil der blive benyttet forskellige praktiske virkemidler, som er i færd med at blive udviklet.

Kommunikationspolitikken kræver også grundige overvejelser, både i Kommissionen og i deltagerlandene. Der vil skulle træffes foranstaltninger for at forbedre videreformidlingen af gode fremgangsmåder og resultater på grundlag af nøje definerede målsætninger. Der vil også skulle tages større hensyn til handicappedes særlige behov. Overordnet set ønsker Kommissionen, at den sammen med deltagerlandene overvejer ved hjælp af hvilke midler deltagerne i programmerne kan blive i stand til at sikre, at deres indsats på europæisk plan får større gennemslagskraft på nationalt og lokalt plan, ved at der lægges større vægt på muligheden af multilaterale udvekslinger af erfaringer både på nationalt, lokalt og europæisk plan.

Kommissionen vil også tage behørigt hensyn til tredje punkt i den eksterne evalueringens kritik og anbefalinger, der drejer sig om politikken til opfølgning og evaluering af programmet. I indkøringsperioden i den nye fase af programmet vil man prioritere en regelmæssig opfølgning af de forskellige aktioner i programmet på grundlag af indikatorer, der er fastsat på europæisk og nationalt plan i fællesskab.

⁵⁴

I 2001 forventes vedtaget en lydbog om europæisk samfundsforvaltning.

Opfølgningen vil blive baseret på kvantitative og kvalitative kriterier. De dele af programmet, som det under første fase af programmet ikke har været muligt at foretage en ekstern evaluering af, vil blive prioriteret, når der i de kommende år skal foretages specifikke evalueringer. Det vil også være nødvendigt med regelmæssige evalueringer for bl.a. bedre at kunne måle samspillet mellem de forskellige aktioner under programmet samt programmets indvirkning på de nationale undervisnings-systemer.

4. FREMTIDSUDSIGTER

Vi ønsker, at denne rapport skal bidrage til at anden fase af Socrates-programmet (2000-2006) skal blive en succes, ved at den fremhæver de erfaringer, der er opnået under første fase. Disse erfaringer viser, at Socrates-programmet er en stor succes, i og med at programmet har bidraget til at markere den europæiske dimension i alle aspekter af undervisningen. Der er imidlertid behov for forbedringer for at gøre forvaltningen af programmet mere brugervenlig. Det er således vigtigt at mindske det misforhold, der er konstateret mellem på den ene side programmets målsætninger, som man i undervisningens verden støtter med stor entusiasme, og på den anden side de undertiden u hensigtsmæssige midler, der er til rådighed for gennemførelsen på såvel europæisk som nationalt plan. I den henseende vil Kommissionen tage nøje hensyn til de anbefalinger, der er indeholdt i den eksterne evaluering. De administrative og finansieringsmæssige procedurer vil blive forenklet, opfølgningen vil blive forbedret og resultaterne vil blive udnyttet bedre.

Det er også vigtigt, at ikke blot de enkeltpersoner og institutioner, der engagerer sig i Socrates-programmet, men også selve programmet i højere grad end tidligere falder i tråd med alle de politiske debatter, der kører på europæisk niveau på undervisningsområdet. En sådan styrkelse af programmets politiske dimension vil således gøre programmet i stand til rent faktisk at bidrage til at øge kvaliteten af de nationale undervisningssystemer samtidig med, at den kompetencefordeling, der er fastlagt i Traktaten, respekteres. Den nye fase af programmet gennemføres over længere tid (syv år) og forvaltningen af aktionerne er i højere grad decentraliseret samtidig med at der gennemføres en mere aktiv politik til opfølgning og evaluering, alt sammen for at Socrates-programmet skal få større gennemslagskraft specielt inden for de nyeste samarbejdsområder på europæisk plan, herunder skoleundervisning og livslang undervisning. Socrates-programmet, der spiller en pionerrolle ved at være åben for deltagelse af de central- og østeuropæiske lande, skal også bidrage til, at den næste udvidelse af EU bliver en succes, hvilket forudsætter, at både de politiske beslutningstagere og borgerne engagerer sig.

Hvorvidt anden fase af programmet skal blive en succes eller ej afhænger i vid udstrækning af de menneskelige og finansielle ressourcer, der bliver bevilliget til gennemførelsen heraf både på nationalt plan og på europæisk plan. Det bliver et program, der i stigende grad gennemføres decentralt, hvilket i høj grad vil berøre de nationale kontorer, der skal kunne påregne tilstrækkelig opbakning fra deltagerlandenes side. Decentraliseringen indebærer også, at samtlige EU-institutioner må engagere sig i spørgsmålet i et omfang, der står mål med den betydning, man i de kommende år vil tillægge undervisningsspørgsmål for at bidrage til udviklingen af det videnbaserede Europa, som stats- og regeringscheferne bebudede på Det Europæiske Råds møde i Lissabon i marts 2000. Endelig betyder decentraliseringen en udfordring på nationalt plan, for at man kan styrke

komplementariteten mellem Socrates-programmet og de midler, som staterne anvender for at styrke den europæiske dimension i deres undervisningspolitikker.

BILAG 1 : OVERSIGT OVER AKTIONER UNDER SOCRATES-PROGRAMMET (1995-1999)

HØJERE UDDANNELSE (Erasmus)

Aktion 1 : tilskud til fremme af den europæiske dimension i universiteternes aktiviteter

- Institutionelle kontrakter (organisering af studerendes mobilitet; underviseres mobilitet; det europæiske meritoverførselssystem; udvikling af programmer; intensive programmer; forberedende besøg)
- Projekter udviklet af temanetværk

Aktion 2 : studerendes mobilitetsstipendier

SKOLEUNDERVISNING (Comenius)

Aktion 1 : partnerskaber mellem skoler for europæiske uddannelsesprojekter, herunder udveksling og besøg af lærere

Aktion 2 : tværnationale projekter vedrørende uddannelse af børn af vandrende arbejdstagere, børn af forældre, der på grund af deres erhverv ikke er bofaste, omrejsende og sigøjnere - tværkulturel uddannelse

Aktion 3 : efter- og videreuddannelse, seminarer og kurser for lærere og aktører på uddannelsesområdet

FREMME AF SPROGKUNDSKABER (Lingua)

Aktion A : europæiske samarbejdsprogrammer for uddannelse af sproglærere

Action B : efter- og videreuddannelse for sproglærere

Aktion C : følordninger for fremtidige sproglærere

Aktion D : udvikling af instrumenter til sprogundervisning og -evaluering

Aktion E : fælles undervisningsprojekter til sprogundervisning

ÅBEN UNDERVISNING OG FJERNUNDERVISNING

VOKSENUNDERVISNING

UDVEKSLING AF INFORMATIONER OG ERFARINGER OM UNDERVISNINGSSYSTEMER OG -POLITIKKER (spørgsmål af almen uddannelsespolitisk interesse, Eurydice, Arion, Naric)

SUPPLERENDE FORANSTALTNINGER

BILAG 2 : DETALJERET ÅRLIGT BUDGET FOR SOCRATES-PROGRAMMET (1995-1999)

EX-POST BUDGETTER FOR SOCRATES-PROGRAMMET 1995-1999 - EUR 15	Budget 1995 ^(A) EUR 15	Budget 1996 ^(B) EUR 15	Budget 1997 EUR 15	Budget 1998 EUR 15	Budget 1999 EUR 15	I alt 95-99 EUR 15
I. Højere uddannelse (Erasmus)	117.215.072	77.866.343	96.043.995	114.612.607	119.716.189	525.454.206
Aktion 1: Tilskud til universiteter	48.754.810	4.486.872	27.281.205	33.499.830	33.657.245	147.679.962
- institutionelle kontrakter		2.207.880	24.511.011	29.442.696	30.106.833	86.268.420
- temanetværk		2.278.992	2.770.194	4.057.134	3.550.412	12.656.732
Aktion 2 : studerendes mobilitet	68.460.263	73.379.470	68.762.790	81.112.777	86.058.944	377.774.244
II. Skoleundervisning (Comenius)	13.294.320	33.337.893	26.776.321	30.928.091	35.962.553	140.299.178
Aktion 1: partnerskaber mellem skoler	6.172.363	23.626.698	17.814.662	21.395.623	25.990.585	94.999.931
Aktion 2 : tværkulturel uddannelse	5.222.769	5.906.675	4.719.429	4.683.464	4.409.984	24.942.321
Aktion 3 : efter- og videreuddannelse	1.899.189	3.804.521	4.242.230	4.849.005	5.561.984	20.356.929
3.1 : tilskud til kurser	1.899.189	2.820.075	2.984.739	2.886.104	3.600.430	14.190.537
3.2 : stipendier	0	984.446	1.257.491	1.962.901	1.961.554	6.166.392
III. Horisontale foranstaltninger	45.390.608	61.795.764	48.629.684	53.559.302	57.664.234	267.039.592
Aktion 1: sprog (Lingua)	28.487.829	32.604.548	26.065.463	27.685.200	30.551.197	145.394.237
A : europæisk samarbejde	2.829.791	2.904.115	3.158.267	3.189.714	3.187.525	15.269.412
B : efteruddannelse	8.356.430	8.663.123	6.679.901	6.968.299	7.355.826	38.023.578
C : fælloordninger	987.578	2.854.893	2.455.846	2.846.207	3.825.029	12.969.553
D : instrumenter	3.969.304	5.384.623	3.456.898	2.903.572	3.825.029	19.539.427
E : fælles undervisningsprojekter	12.344.726	12.797.795	10.314.552	11.777.407	12.357.787	59.592.267
Aktion 2: åben undervisning og fjernundervisning	3.879.093	7.284.899	7.244.421	7.330.163	7.251.527	32.990.103
Aktion 3: informations- og erfaringsudveksling	13.023.686	21.906.317	15.319.800	18.543.940	19.861.510	88.655.253
3.1 : spørgsmål af almen interesse	427.317	1.231.542	1.434.214	1.530.652	630.683	5.254.408
3.2 : EURYDICE	2.279.026	2.953.337	2.929.726	2.749.856	2.928.968	13.840.913
3.3 : ARION	1.234.473	1.189.232	1.069.248	1.374.031	1.373.087	6.240.071
3.4 : NARIC	284.878	196.889	196.468	196.290	243.701	1.118.226
3.5. A: voksenundervisning	2.848.783	5.414.452	4.874.140	4.963.189	5.586.385	23.686.949
3.5. B: andre foranstaltninger						0
Supplerende foranstaltninger	2.753.823	8.333.224	3.050.213	4.410.549	4.161.492	22.709.301
Information	3.195.385	2.587.641	1.445.617	3.243.200	4.268.531	14.740.374
Evaluerings		0	320.175	76.174	668.663	1.065.012
SOCRATES I ALT (EUR 18)	175.900.000	173.000.000	171.450.000	199.100.000	213.342.976	932.792.976

^(A) Tallene for 1995 omfatter Socrates-budgettet for EU's femten medlemsstater plus de beløb, der er overført fra de forudgående Erasmus- og Lingua-programmer.

^(B) For 1996 omfatter rubrikken "Institutionelle kontrakter" udgifter til forberedende besøg og pilotprojekter.

BILAG 3: ERASMUS-STUDERENDE 1998/99 opdelt efter oprindelsesland og værtsland

Værtslandet																										
OPRIND. LANDE	EU-medlemslande															EFTA-lande			EU/EFTA	Central- og Østeuropæiske lande					I ALT	
	BE	DK	DE	GR	ES	FR	IRL	IT	LU	NL	AT	PT	FIN	SE	UK	LI	IS	NO		CY	CZ	HU	PL	RO		SK
BE		113	418	68	783	728	145	344		492	131	127	160	164	642		6	63	4384		14	17	22	9		4446
DK	46		297	16	229	224	44	87		117	49	14	25	44	500		8	32	1732		3	3	6	6	1	1751
DE	250	241		161	2278	2888	678	1141	3	799	255	142	438	857	4148		16	233	14528	1	46	47	51	15	5	14693
GR	125	52	231		218	301	36	171		128	66	34	64	53	267		2	11	1759	2	0	4	0	0	0	1765
ES	803	342	2106	154		2926	393	1968	0	839	254	473	247	444	3272		17	91	14329	3	17	11	12	4	5	14381
FR	245	288	2611	137	2947	0	869	868	5	649	269	257	333	551	6028		14	123	16194	2	37	46	34	33	1	16351
IRL	59	8	384	5	172	569		63		69	39	16	24	20	70			3	1501	1	2				0	1504
IT	500	219	1633	131	2612	1927	161		0	523	329	300	241	333	1769		11	108	10797	1	11	30	11	25		10875
LU		1	16		10	18	3	5		1	10		2	3	13				82							82
NL	231	104	488	40	578	532	140	168			80	49	219	350	1180		3	101	4263		14	32	16	7		4332
AT	93	66	195	36	379	453	100	321	4	175		48	82	190	494		12	50	2698		7	4	1	1		2711
PT	148	45	243	24	410	398	29	280		117	37		67	52	261		1	25	2137		10	11	7	12	2	2179
FIN	107	42	620	76	230	313	122	153		413	122	43		84	1004		1	28	3358	4	21	40	14	1	3	3441
SE	125	20	651	21	269	530	98	105		348	160	25	11		890		6	31	3290		15	10	5	1		3321
UK	260	179	1612	110	1692	3496	60	861		614	180	100	317	307			15	84	9887		46	22	34	2	3	9994
LI	0	0	0	0	1	0	0	0		0	0	0	0	1					2							2
IS	4	33	13	1	19	15	3	10		10	9	1	2	9	18				147							147
NO	37	53	175	8	134	129	24	52	0	119	39	20	21	49	241				1101							1101
FUL ⁵⁵			6			1													7							7
EIF ⁵⁶			1			4	1							1	6				13							13
EU/EFTA	3033	1806	11700	988	12961	15452	2906	6597	12	5413	2029	1649	2253	3511	20804	0	112	983	92209							93096
CY	3		9	5	1	5		3			1		2	1	5											35
CZ	36	23	238	10	54	98	2	29		55	75	32	34	35	158											879
HU	53	18	243	10	23	133	4	50		76	39	14	76	30	87											856
PL	124	82	500	5	63	168	3	71		139	22	22	44	32	151											1426
RO	112	16	240	69	62	406	3	132		63	27	37	10	12	61											1250
SK	12		19		2			5		6	3		4	3	5											59
I ALT	3373	1945	12949	1087	13166	16262	2918	6887	12	5752	2196	1754	2423	3624	21271	0	112	983	96714	14	243	277	213	116	20	97601

55

Fondation universitaire luxembourgeoise (Arlon).

56

Det Europæiske Institut i Firenze.

**BILAG 4 : Mobilitet for undervisere, aktioner under Comenius, Erasmus og
Lingua (1999)**

Mobilitet for undervisere opdelt efter oprindelsesland - 1999							
	Comenius 1	Comenius 3.2	Lingua B	Lingua C	Lingua E	I alt	Erasmus
BE	255	91	173*	12	8	539	555
DK	114	33	190	19	39	395	196
DE	2185	224	931	129	76	3545	1374
GR	211	68	74	20	8	381	306
ES	764	217	**	**	**	981	1264
FR	820	209	**	116*	**	1145	1118
IE	103	40	142*	10*	15	310	112
IT	503	231	674	81	66	1555	624
LU	13	2	**	**	**	15	0
NL	365	46	169	11	41	632	558
AT	497	41	340	30	23	931	289
PT	280	120	252*	23*	**	480	285
FI	185	36	169	18	0	408	615
SE	132	50	109	20	12	323	268
UK	11	94	838	98	4	1045	1369
IS	45	6	60	2	1	114	10
LI	1	5	0	2	**	8	1
NO	194	32	125	18	19	388	147
CY	16	15	**	**	**	31	21
CZ	139	29	141	34	21	364	377
HU	165	23	147	20	20	375	275
RO	201	77	175*	27*	**	278	387
PL	143	109	234	31	23	540	359
SK	61	23	60	26	14	184	7
LV	28	18	23	5	3	77	0
EE	19	4	19	2	3	47	0
LT	63	8	32	4	13	120	0
BG	0	13	111	**	7	131	0
SI	41	13	21	0	9	84	0
I ALT	7554	1877	5209	758	425	15823	10517

*: skoleåret 1999/2000

** : oplysninger foreligger ikke

BILAG 5 : mobilitet for elever som led i aktionen Lingua E (1995-1999)

Mobilitet for elever i forbindelse med Lingua E opdelt efter oprindelsesland – 1999 (kontraktår)	
	Lingua E
BE	715
DK	2336
DE	3758
GR	783
ES	8464
FR	86
IE	360
IT	5706
LU	*
NL	1345
AT	736
PT	1260
FI	1681
SE	1809
UK	3832
IS	177
LI	40
NO	846
CY	*
CZ	1308
HU	2455
RO	689
PL	1086
SK	140
LV	36
EE	178
LT	243
BG	48
SI	167
I ALT	40284

*: oplysninger foreligger ikke

BILAG 6 : samarbejde - institutionelle kontrakter, Erasmus (1999/2000)

Land	Antal deltagende institutioner	CDA [2] Koordination	CDA Delta-gelse	CDI [3] Koordination	CDI Delta-gele	EM [4] Koordination	EM Delta-gelse	ILC [5] Koordination	ILC Delta-gelse	Godkendelse af ECTS [6]
B	77	4	25	3	20	7	26	2	3	48
DK	88	*	15	3	16	2	18		1	26
D	240	5	62	14	54	10	71	3	9	161
EL	33	6	36		8	1	29			27
E	73	4	62		29	2	51		5	47
F	323	11	65	5	46	17	61	1	7	167
IRL	29	1	10		16	1	17		1	15
I	95	8	58	5	24	2	60		1	55
L	2									2
NL	63	8	42	5	22	8	44	2	5	41
A	59	4	24	3	19	5	16			43
P	71		27		13		23		3	33
FIN	77	1	25	4	27	7	45	1	10	50
S	40	1	19	3	21	2	26		5	26
UK	192	19	77	11	57	24	92	2	8	90
IS	7	1	1		1		1		1	3
LI	2									2
NO	42		7		8	1	15		1	27
I alt 18	1.513	73	555	56	381	89	595	11	60	863
BG	8		1		1		1			2
CZ	23		8		4		7	1	3	10
EE	10				1		1			10
CY	7				1					1
LV	14		1							11
LT	16		1							7
HU	44		11	2	5	2	14		1	15
PL	76	1	9	1	4		3			38
RO	32	3	31		2		6			21
SI	5		1				*			1
SK	14		2				1			5
I ALT	1.762	77	620	59	399	91	628	12	64	984

[1] disponible pladser

[2] CDA: udvikling af undervisningsprogrammer for viderekomne

[3] CDI: udvikling af undervisningsprogrammer for begyndere

[4] EM: europæiske moduler

[5] ILC: integrerede sprogkurser

[6] ECTS: European Credit Transfer System (Det Europæiske Meritoverførselssystem)

BILAG 7 : samarbejde - skolers deltagelse i europæiske undervisningsprojekter,**Aktioner under Comenius 1 og Lingua E (1999)**

	Comenius 1	Lingua E	I alt
BE	351	12	363
DK	303	50	353
DE	1287	130	1417
GR	258	41	299
ES	788	*	788
FR	884	*	884
IE	196	21	217
IT	1637	280	1917
LU	29	*	29
NL	328	45	373
AT	375	29	404
PT	347	*	347
FI	463	0	463
SE	350	42	392
UK	135	84	219
IS	31	5	36
LI	6	*	6
NO	253	25	278
CY	16	*	16
CZ	223	40	263
HU	198	42	240
RO	98	*	98
PL	295	23	318
SK	51	18	69
LV	91	1	92
EE	28	5	33
LT	47	7	54
BG	0	*	
SI	32	3	35
I ALT	9100	903	10003

*: oplysninger foreligger ikke